

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6423 - 6424/2555

พนักงานอัยการจังหวัดสุพรรณบุรี
สหกรณ์การเกษตรบางปลาหมอ จำกัด

โจทก์
จำเลย

ป.พ.พ. มาตรา 861, 862, 889

พ.ร.บ.ประกันชีวิต พ.ศ.2535 มาตรา 18, 91

พ.ร.บ.ประกันชีวิต พ.ศ.2535 มิได้นิยามคำว่า การประกอบธุรกิจประกันชีวิตไว้ จึงต้องนำบทบัญญัติในลักษณะประกันภัยของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ การที่จำเลยตกลงจะใช้เงินจำนวน 60,000 บาท ในกรณีที่สมาชิกถึงแก่ความตาย และในกรณีเจ็บป่วยปีละไม่เกิน 5,000 บาท โดยสมาชิกต้องส่งเงินให้จำเลยเป็นรายปี ปีละ 12,000 บาท เป็นสัญญาประกันภัยตาม ป.พ.พ. มาตรา 861 ที่บัญญัติว่า อันว่าสัญญาประกันภัย คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้นหรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตดังได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย การที่ระเบียบของจำเลยใช้คำว่า ให้สมาชิกบริจาคเงินให้แก่จำเลย แต่ความหมายที่แท้จริงคือเงินที่สมาชิกจะต้องส่งให้แก่จำเลยดังกล่าวเป็นเงื่อนไขเพื่อให้จำเลยใช้เงินในกรณีที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้นในอนาคตตามที่ระบุไว้ในระเบียบเช่นเดียวกับการส่งเบี้ยประกันภัย แม้ตามระเบียบของจำเลยใช้คำว่า บริจาคแทนเงินเบี้ยประกันภัย ก็ไม่มีผลทำให้เงินที่สมาชิกต้องส่งให้แก่จำเลยไม่เป็นเบี้ยประกันภัย โดยจำเลยมีฐานะเป็นผู้รับประกันภัย ส่วนสมาชิกมีฐานะเป็นผู้เอาประกันภัย และสมาชิกหรือบุคคลที่สมาชิกระบุในกรณีถึงแก่ความตาย เป็นผู้รับประโยชน์ตาม มาตรา 862 และการที่ระเบียบกำหนดเงื่อนไขว่า ในกรณีที่สมาชิกถึงแก่ความตาย จำเลยจะใช้เงินจำนวน 60,000 บาท จึงเป็นการใช้เงินโดยอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของบุคคล จึงเป็นการประกันชีวิตตาม มาตรา 889 เงินที่ได้รับจากสมาชิกตามระเบียบดังกล่าว ข้อ 14 กำหนดว่า เมื่อสิ้นปีหากมีเงินเหลือให้ถือว่าเงินจำนวนนั้นเป็นรายได้ของจำเลย หากปีใดเงินไม่เพียงพอ ให้ถือว่าเงินจำนวนที่ขาดเป็นรายจ่ายของจำเลยการที่จำเลยดำเนินการตามระเบียบโดยมีสมาชิกจำนวน 350 คน จึงเป็นการประกอบธุรกิจประกันชีวิต แม้บุคคลที่จะเข้าเป็นสมาชิกจะต้องเป็นสมาชิกหรือครอบครัวและพนักงานของจำเลยเท่านั้นก็ตาม ก็ไม่ทำให้การกระทำไม่เป็นการประกอบธุรกิจ เมื่อจำเลยไม่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประกันชีวิตจากรัฐมนตรีโดยคณะรัฐมนตรี ตาม พ.ร.บ.ประกันชีวิต พ.ศ.2535 มาตรา 7 วรรคหนึ่ง จำเลยจึงมีความผิดตาม พ.ร.บ.ประกันชีวิต พ.ศ.2535 มาตรา 18

โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 มาตรา 18, 91
ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83

จำเลยให้การปฏิเสธ

ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค 7 พิพากษากลับว่า จำเลยมีความผิดตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 มาตรา 18, 91 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 ให้ปรับจำเลยเป็นเงิน 200,000 บาท หากจำเลยไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29

จำเลยฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติว่า จำเลยเป็นนิติบุคคลประเภทสหกรณ์ จำเลย โดยจำเลยที่ 2 ถึงที่ 16 ในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 349/2548 ของศาลชั้นต้น ซึ่งเป็นคณะกรรมการของ จำเลยประชุมและลงมติเห็นชอบระเบียบว่าด้วยการช่วยเหลือครอบครัวสมาชิกและพนักงาน พ.ศ.2541 มี ใจความสำคัญว่าผู้ที่เข้าเป็นสมาชิกตามระเบียบต้องยื่นใบสมัครพร้อมเสนอหลักฐานที่สหกรณ์กำหนด และ ระบุชื่อผู้ที่ได้รับเงินช่วยเหลือ พร้อมค่าสมัครจำนวน 100 บาท หรือในอัตราที่คณะกรรมการกำหนดสมาชิก จะต้องบริจาคเงินช่วยเหลือครอบครัวสมาชิกและพนักงานให้แก่จำเลยทุกปี ปีละ 1,200 บาท หากสมาชิกถึง แก่ความตาย จำเลยจะจ่ายเงินช่วยเหลือให้แก่ครอบครัวตามที่สมาชิกระบุ รายละเอียด 60,000 บาท หรือในอัตรา ที่คณะกรรมการกำหนด หากสมาชิกเจ็บป่วยจะจ่ายค่ารักษาพยาบาลปีละไม่เกิน 5,000 บาท ตามรายงานการ ประชุม และระเบียบสหกรณ์การเกษตรบางปลาม้า จำกัด ว่าด้วยการช่วยเหลือครอบครัวสมาชิกและพนักงาน พ.ศ.2541 หลังจากออกระเบียบดังกล่าวแล้วจำเลยดำเนินการตามระเบียบโดยมีผู้สมัครเป็นสมาชิก 350 คน และมีสมาชิกถึงแก่ความตายและทายาทได้รับเงินไปตามระเบียบนี้รายละเอียด 60,000 บาท จำนวน 2 ราย

ปัญหาที่วินิจฉัยตามฎีกาของจำเลยมีว่า จำเลยมีความผิดตามฟ้องหรือไม่ จำเลยฎีกาประการ แรกว่า ตามระเบียบของจำเลยเงินที่สมาชิกต้องบริจาคไว้แก่จำเลยไม่ใช่เบี้ยประกันแต่เป็นเงินที่สมาชิกแต่ละ คนบริจาคไว้เพื่อช่วยเหลือสมาชิกและครอบครัวสมาชิก จำเลยมีหน้าที่เพียงรักษาเงินเพื่อเก็บไว้ช่วยเหลือ ครอบครัวสมาชิก และเงินที่จำเลยต้องจ่ายให้แก่บุคคลที่สมาชิกระบุจำนวน 60,000 บาท ไม่ใช่การใช้ค่า สิ้นไหมทดแทนหรือเงินจำนวนหนึ่ง ตามลักษณะการประกันภัยและการประกันชีวิต เห็นว่า พระราชบัญญัติ ประกันชีวิต พ.ศ.2535 มิได้นิยามคำว่าประกอบธุรกิจประกันชีวิตไว้ จึงต้องนำบทบัญญัติในลักษณะ ประกันภัยของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ ดังนั้นการที่จำเลยตกลงจะใช้เงินจำนวน 60,000 บาท ในกรณีที่สมาชิกถึงแก่ความตาย และในกรณีเจ็บป่วยปีละไม่เกิน 5,000 บาท โดยสมาชิกต้องส่งเงินให้แก่ จำเลยเป็นรายปี ปีละ 1,200 บาท จึงเป็นสัญญาประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 ที่บัญญัติว่า อันว่าสัญญาประกันภัย คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงิน จำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตตั้งได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้ บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย การที่ระเบียบของจำเลยใช้คำว่าให้สมาชิกบริจาค เงินให้แก่จำเลยแต่ความหมายที่แท้จริงก็คือเงินที่สมาชิกจะต้องส่งให้แก่จำเลยเป็นเงื่อนไขเพื่อให้จำเลยใช้เงิน ในกรณีที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้นในอนาคตตามที่ระบุไว้ในระเบียบเช่นเดียวกับการส่งเบี้ยประกันภัย แม้ตาม ระเบียบของจำเลยจะใช้คำว่าบริจาคแทนเงินเบี้ยประกันภัย ก็ไม่มีผลทำให้เงินที่สมาชิกต้องส่งให้แก่จำเลยไม่ เป็นเบี้ยประกันภัยโดยจำเลยมีฐานะเป็นผู้รับประกันภัย ส่วนสมาชิกมีฐานะเป็นผู้เอาประกันภัย และสมาชิก หรือบุคคลที่สมาชิกระบุในกรณีถึงแก่ความตายเป็นผู้รับประโยชน์ตามมาตรา 862 และการที่ระเบียบกำหนด เงื่อนไขว่าในกรณีที่สมาชิกถึงแก่ความตาย จำเลยจะใช้เงินจำนวน 60,000 บาท จึงเป็นการใช้เงินโดยอาศัย ความทรงชีพหรือมรณะของบุคคล จึงเป็นการประกันชีวิตตามมาตรา 889 ซึ่งเงินที่ได้รับจากสมาชิกตาม ระเบียบดังกล่าว ข้อ 14 กำหนดว่าเมื่อสิ้นปีทางบัญชีหากมีเงินเหลือให้ถือว่าเงินจำนวนนั้นเป็นรายได้ของ จำเลยหากปีใดเงินไม่เพียงพอ ให้ถือว่าเงินจำนวนที่ขาดเป็นรายจ่ายของจำเลย การที่จำเลยดำเนินการตาม ระเบียบโดยมีสมาชิกจำนวน 350 คน จึงเป็นการประกอบธุรกิจประกันชีวิต แม้บุคคลที่จะเข้าเป็นสมาชิก จะต้องเป็นสมาชิกหรือครอบครัวสมาชิกและพนักงานของจำเลยเท่านั้นก็ตาม ไม่ทำให้การกระทำดังกล่าวไม่ เป็นการประกอบธุรกิจ ส่วนที่จำเลยฎีกาว่า จำเลยเจตนาบรรเทาความเดือดร้อนของสมาชิก ในการประชุม ระเบียบว่าด้วยการช่วยเหลือสมาชิกและครอบครัวสมาชิก มีตัวแทนสหกรณ์อำเภอบางปลาม้าร่วมประชุม ด้วย โดยไม่มีการทักท้วง และยังมีการรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรีทราบระเบียบ ต่อมาเมื่อมีการ ทักท้วงคณะกรรมการดำเนินงานได้มีการประชุมยกเลิกระเบียบแล้ว จำเลยจึงไม่มีเจตนาประกอบธุรกิจประกัน

ชีวิต อันเป็นฎีกาในทำนองว่าจำเลยดำเนินการตามระเบียบโดยไม่รู้ว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิด เห็นว่า นอกจากจำเลยจะอ้างเหตุดังกล่าวเพื่อให้พ้นจากความรับผิดทางอาญาหาได้ไม่แล้ว หลังจากที่จำเลยประชุมออกระเบียบแล้ว สหกรณ์อำเภอบางปลาหมอได้มีหนังสือถึงจำเลยให้พิจารณาทบทวนและยกเลิกระเบียบ แต่จำเลยก็ไม่ดำเนินการจนกระทั่งสหกรณ์อำเภอบางปลาหมอมีหนังสือถึงจำเลยให้ยุติการดำเนินการตามระเบียบอีกครั้งหนึ่ง แต่จำเลยยังไม่ยอมยกเลิกระเบียบ โดยมติที่ประชุมเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2543 เพียงแต่ให้แก้ไขข้อความบางประการในระเบียบ ข้อ 4, 7, 12 และ 14 ในลักษณะที่จะหลีกเลี่ยงกฎหมายจำเลยพึงจะประชุมยกเลิกระเบียบเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2543 การกระทำของจำเลยจึงเป็นการกระทำโดยเจตนา เมื่อจำเลยไม่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประกันชีวิตจากรัฐมนตรีโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรี ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 มาตรา 7 วรรคหนึ่ง จำเลยจึงมีความผิดตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 มาตรา 18 ตามฟ้อง ที่ศาลอุทธรณ์ภาค 7 พิพากษามา ศาลฎีกาเห็นฟ้องด้วย ฎีกาของจำเลยฟังไม่ขึ้น

พิพากษายืน

(สุริยง ลิมสถิรานันท์ - โสภณ โรจน์อนนท์ - ประทีป ดุลพินิจธรรมา)